

ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ

Слідча практика показує, що останнім часом усе частіше постає проблема протидії слідству з боку обвинувачених та підозрюваних, а також, що особливо насторожує, з боку потерпілих та свідків.

Безумовно, невід'ємне право обвинуваченого чи підозрюваного в межах припустимих кримінально-процесуальним законом, робити визначену протидію слідству, захищаючи свої інтереси. Протидія розслідуванню, як правило, полягає в приховуванні обвинуваченим чи підозрюваним відомостей про обставини злочину, в поданні неправдивих свідчень або частково правдивих і т.ін. Така протидія припустима, і як правило, долається в процесі розслідування кримінальних справ без утруднення. Але найбільший опір, цілеспрямована і витончена протидія розслідуванню має вихід з боку організованих злочинних груп.

Разом з тим, працівники правоохоронних органів лише недавно звернулись до проблеми протидії слідству при розкритті та розслідуванні злочинів. Існують лише окремі посилення на те, що злочинці використовують підкуп, провокації, наклеп на співробітників правоохоронних органів з метою гальмування процесу розкриття і розслідування злочину [1, с.48; 2, с.364]. Але практично не робилось спроб викриття "технології" наведених форм протидії, простежити закономірності здійснення заходів впливу. А питань, пов'язаних з подоланням протидії слідству з боку організованих злочинних груп¹, криміналістика не торкалась зовсім. Вказана проблема загострюється з розширенням в країні масштабів організованої злочинності².

Вказана протидія є для організованих злочинних груп життєво важливим фактором безпечного існування. Впродовж усього процесу формування, існування та діяльності організованих злочинних груп в процесі накопичення злочинного досвіду, фінансових та організаційних можливостей зростає і активність протидії, причому вона стає більш систематичнішою, реально спрямованою, що, в свою чергу, виводить організовану злочинність на більш високий рівень в порівнянні з іншими видами сучасної злочинності і являється суттєвим якісним елементом, характерним тільки для організованої злочинності.

¹ Організовані злочинні групи розглядаються нами як одна із форм прояву організованої злочинності.

² Організована злочинність розглядається нами як один з видів (вищий рівень) сучасної злочинності.

Приведений висновок підтверджується матеріалами практики, а якщо це так, то протидію слідству при розкритті і розслідуванні злочинів з боку організованих злочинних груп можливо вважати одним із елементів криміналістичної характеристики діяльності організованих злочинних груп і використовувати як в науці, так і на практиці для розробки і застосування спеціальних заходів правоохоронними органами при наявності ознак протидії розслідуванню з боку організованих злочинних груп.

Запобіжні заходи організованих злочинних груп по протидії розслідуванню можна, на наш погляд, об'єднати таким чином:

а) прийоми, заходи та засоби протидії розслідуванню до вчинення злочину ("розвідка", вивчення об'єкту, підготовка знаряддя злочину, технічних, транспортних засобів, виготовлення засобів маскування, підробки документів, усунення перешкод і т. ін.);

б) прийоми, заходи та засоби протидії безпосередньо в момент вчинення злочину (зовнішній нагляд, вплив на "жертву", усунення випадкових очевидців і т. ін.);

в) прийоми, заходи та засоби протидії після вчинення злочину (приховування слідів вчинення злочину, "легалізація" викраденого, "відмивання" незаконно отриманих грошей і т. ін.);

г) прийоми, заходи та засоби протидії після викриття (залякування або усунення свідків, потерпілих, знищення доказів, шантаж, погрози, заходи по дискредитуванню осіб, які проводять слідство, пошук можливостей підкупу посадових осіб у судових інстанціях і т. ін.).

Також можна поділити заходи протидії на реалізовані лідерами організованих злочинних груп та реалізовані спільними зусиллями усіх членів організованих злочинних груп.

Звернувшись до практики, можна зробити висновок, що характер, інтенсивність та особливості протидії слідству залежать від первинних слідчих ситуацій. Ситуації можуть бути такими:

1. Слідству вірогідно відомі факти участі підозрюваного в діяльності організованих злочинних груп.

2. У слідства немає достовірних (явних) фактів участі підозрюваного в діяльності організованих злочинних груп, хоча є оперативнорозшукова інформація, що засвідчує причетність підозрюваного до діяльності організованих злочинних груп.

Безумовно, наведена класифікація заходів протидії розслідуванню з боку організованих злочинних груп винятково зустрічається, так би мовити, в чистому вигляді, і складена таким чином для полегшення сприйняття і розуміння заходів протидії попередньому слідству з боку організованих злочинних груп. Основне ж змістове навантаження класифікації заходів протидії з боку організованих злочинних груп полягає у тому, щоб практичні працівники правоохоронних органів були в змозі своєчасно і точно, в ідеалі з випередженням, прийняти конкретні адекватні заходи подолання (нейтралізації) протидії розслідуванню та скласти оптимальний план початкових слідчих дій. А оскільки, все залежить від складових початкових слідчих ситуацій, котрі спрогнозувати у повному

обсязі не можливо, так як неможливо передбачити комбінацію конкретних фактів і обставин конкретної кримінальної справи: то оптимальною буде комбінація усіх доступних слідчому заходів, сил і засобів в залежності від інтенсивності протидії. За схемою: захід протидії розслідуванню адекватний заходів подолання (нейтралізації) протидії.

Список літератури: 1. Лисиченко В. К., Гончаренко В.Й., Салгевський М. В. и др. Советская криминалистика: Методика расследования отдельных видов преступлений / Под ред. В.К.Лисиченко / К., 1988. 2. Криміналістика. Криміналістична тактика і методика розслідування злочинів / За ред. проф. В.Ю. Шептька. Х., 1998.

Надійшла до редколегії 16.03.2001р.

*С.В.Писаненко,
ад'юнкт каф. ОРД, оперуповноважений відділу по
боротьбі з корупцією в органах державної влади
УБОЗ УМВС України в Сумській області*

ВИЗНАЧЕННЯ КОРУПЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ І МЕТОДІВ ОРД В КРИМІНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Корупція - це соціальне явище, небезпечне як для окремої країни, так і для всієї світової спільноти. Вона здатна дестабілізувати суспільний устрій. На сьогодні сформулювати уніфіковане визначення поняття корупції так і не вдалося. Аналіз відомих практиці визначень корупції дозволяє зробити лише один висновок: йдеться про настільки багатоаспектне зло, яке загальним поняттям повністю не охоплюється. Скоріше термін має загальний характер і не є точно правовим. Але ж для розробки, реалізації шляхів запобігання і протидії корупції треба наукове бачення сутності корупції. Без розуміння цього неможливо визначити реальні цілі і адекватні засоби досягнення результатів по боротьбі з корупцією. Хоча законодавче визначення категорії "корупція" не дає правоохоронним органам додаткових правових засобів стосовно підстав юридичної відповідальності за ці діяння (як і визначення поняття злочинності).

На наш погляд, влучним і стислим є визначення корупції, яке було зроблено відимим італійським мислителем Н.Макіавелі (1469-1527): корупція - використання публічних можливостей в приватних інтересах.

Заслуговує на увагу визначення корупції неведене в документах ООН про міжнародну боротьбу з корупцією. Це, перш за все, зловживання державною владою, як будь-яке відволікання державних ресурсів на порушення встановлених норм, навіть у випадку відсутності особистої користі для відповідальної посадової особи (це повинно дозволити враховувати ситуації, коли посадова особа порушує адміністративні процедури для незаслуженої винагороди членів свого клану, племені або політичної партії) [1 с.2]. Саме поняття включає в себе: